

Södertörns högskola
Lärarytildningen

Examensarbete HT 2007

Handledare: Elin Gardeström

Examinator: Kenneth Awebro

KAN MAN LÄSA FILM?

– en studie av svensklärares attityd till spelfilm i undervisningen

Textförfattare: Karin Andersson

Abstract

This thesis aims to examine how teachers who teach the Swedish subject, uses film in their education. The survey was given to 30 of these teachers in Nyköping, half which are working in junior high schools, and half which are working in high schools. One important condition to this works implementation, is the existence of the widen text concept that points to that all media is a concept that can be read and analysed. This is the attitude that The National Agency for Education aims at in different govern documents. The National Agency for education also request teachers to give the students tools to the media literacy that the society demands. To be able to interpret and analyse film is part of this media literacy. This papers result is that the majority of the selected group are showing film in their teaching, however not more than once or twice per year. The premier reason to why they are showing film is to complement their literature education and to create a foundation for discussion.

Nyckelord: det vidgade textbegreppet, media literacy, litteraturundervisning, spelfilm, populärkultur

1. Inledning.....	4
1.1 Syfte.....	5
1.2 Frågeställningar	5
1.3 Hypotes	5
2. Metod och metoddiskussion	6
2.1 Urval	8
2.2 Avgränsningar	10
3. Teoretiskt förhållningssätt.....	11
3.1 Definitioner och begrepp	13
3.2 Forskningsläge	14
4. Bakgrund	17
4.1 Kursplaner i svenska	17
4.2 Regler om filmvisning i skolan.....	19
5. Undersökning.....	20
5.1 JA eller NEJ till att visa spelfilm i undervisningen.....	21
5.2 Exempel på spelfilmer som lärare använder i sin undervisning.....	23
5.3 Den främsta anledningen till att visa spelfilm i svenskundervisning.....	25
5.4 Vem väljer den spelfilm som visas i klassrummet?.....	26
5.5 Hur lärare följer upp den visade spelfilmen.....	27
5.6 Attitydsfrågor.....	28
5.7 Läraarnas egna reflektioner kring spelfilm i undervisningen.....	31
6. Resultat.....	32
7. Avslutande diskussion.....	34
8. Källförteckning.....	37
9. Bilaga.....	39

1. Inledning

En utveckling inom svenskämnet är det svalnande intresset för de litterära klassikerna. Svensklärare jag mött har uttryckt en hopplöshet över elever som inte läser och hur ointresserade de är vårt litterära arv. Populärlitteraturen har många gånger fått utrymmet som Moa Martinsson eller Vergilius hade förr eftersom, enligt lärare jag pratat med, elever idag inte klarar svårare texter. Samtidigt görs film på det Trojanska kriget och Jesus korsfästning. Så frågan är, finns intresset för det litterära arvet eller inte? Det beror på hur man som svensklärare definierar begreppet text. Att vidga textbegreppet, det vill säga att se även bilder och rörliga bilder som en text, gör att vi har en större chans att lyckas nå våra elevers läsintresse.

Jag anser att spelfilm kan vara ett utmärkt komplement i svenskundervisningen vad gäller kunskap och diskussion om vårt litterära arv. Film är ett medium som alla elever känner till, oavsett klass, kön och etnicitet. Klassisk undervisning må vara det bästa för vissa, men för att föra vårt litterära arv vidare bör undervisningen förändras i kapp med vår tidsanda. Media har en otrolig makt över våra elever och en lärares uppgift är att lotsa eleverna rätt i den mediala djungeln. Alltså är det på tiden att föra in media i undervisningen så att eleverna får hjälp att tolka den.

Skolverkets läroplan kan tyckas vara utopisk, men pekar ändå mot att vi lärare inte ska bortse från elevers mediala verklighet.

”Eleverna skall kunna orientera sig i en komplex verklighet, med ett stort informationsflöde och en snabb förändringstakt” (Lpo –94:7)

I min uppsats vill jag ta reda på om svensklärare använder film i sin undervisning och i sådana fall hur filmen används. Det är enligt min åsikt en stor skillnad i att använda film som ett komplement till den skrivna texten i undervisningen eller som en belöning. Genom att se spelfilmen som en belöning har man tagit ifrån spelfilmen ett kunskapsvärde och därmed dess status i skolan. Jag anser att om man ska visa spelfilm i skolan så ska man som lärare vara övertygad om att filmen ger eleverna kunskap och att filmvisningen annars blir överflödiga. Enligt mig finns det kunskap att hämta i all spelfilm, bara diskussionen finns där. Jag ser spelfilmen som en arena där lärare och elev kan mötas och tillsammans orientera sig i den komplexa verklighet som läroplanen definierat.

Jag läser själv till svensklärare och anser det vara viktigt att ge eleverna kunskap om våra litterära klassiker. Under min verksamhetsförlagda utbildning på en gymnasieskola har jag observerat elever i kursen ”rörlig bild”. Eleverna har själva valt kursen och är väldigt entusiastiska i sitt filmskapande. Problemet är att skriva manus. Enligt Christopher Booker (The Seven Basic Plots, 2004) finns det sju grundberättelser som återkommer i allt berättande. Har eleverna inte tagit del av de litterära klassikerna är det självklart svårt att finna inspiration till manus. Jag tror att litteraturundervisningen på senare år har blivit bristfällig vilket bidrar till luckor i andra områden. Vårt litterära arv är en kunskapsbas som många elever idag saknar. Varför det har blivit svårare och svårare att få elever att läsa vet jag inte, men jag anser att en förändring måste ske.

1.1 Syfte

Mitt syfte är att undersöka hur svensklärare på högstadiet och gymnasiet i Nyköping använder sig av spelfilm i sin undervisning. Jag vill ta reda på hur deras inställning och attityd till film ser ut och om de genom filmmediet följer skolverkets mål att lotsa eleverna i vår mediala samtid och uppnå en grundläggande mediekompetens. Svaren på de enkäter jag delar ut ska till viss del påvisa huruvida lärare använder sig av ”det vidgade textbegreppet” som skolverket efterfrågar.

1.2 Frågeställningar

Skiljer sig användandet av spelfilm mellan kommunal och fristående skola?

Skiljer sig användandet av spelfilm mellan högstadielärare och gymnasielärare?

Skiljer sig användandet av spelfilm mellan äldre och yngre lärare?

Skiljer sig användandet av spelfilm mellan kvinnliga och manliga lärare?

Uppfyller Nyköpings svensklärare skolverkets mål om ett vidgat textbegrepp?

Hur ser lärares attityd till spelfilm ut?

1.3 Hypotes

Det vidgade textbegreppet är något som finns i skolverkets dokument men inte omsätts tillräckligt i den verkliga skolan. Min hypotes är att många svensklärare använder spelfilm främst som belöning och inte som ett komplement i undervisningen. Detta tror jag har att göra med äldre traditioner som värdesätter kunskap på papper framför kunskap i media och elevernas vardagsliv.

2. Metod och metoddiskussion

Jag har gjort en kvantitativ studie som består av enkäter. Min urvalsgrupp är svensklärare på högstadiet och gymnasiet i Nyköping. Mitt mål var att dela ut enkäter till 20 svensklärare på gymnasiet och 20 svensklärare på högstadiet. Jag nådde inte detta mål helt utan fick till slut ihop 14 enkätsvar på gymnasiet och 16 på högstadiet.

Något som jag anser viktigt när man delar ut enkäter är att man gör det personligen och inte via post. Dels för att det känns trevligare men även för att kunna svara på eventuella frågor. Jag tror att det är lättare att få lärare att fylla i enkäten om jag själv tar mig tid att överlämna den. För att spara tid tog jag reda på när de olika skolorna hade ämnesträffar. Då var alla skolans svensklärare samlade och det räckte därmed att jag besökte skolan en gång. På detta sätt har jag mött alla lärare öga mot öga och fått spontan respons på enkäten. På några skolor fick jag dock gå runt på skolan och söka upp lärare en och en eftersom jag missat deras senaste ämnesträff. Det var då betydligt svårare att få svensklärare att fylla i enkäten eftersom de antingen inte var anträffbara eller inte hade tid.

Enkäten finns längst bak i rapporten som bilaga. När jag skapade enkäten utgick jag från *Enkätboken* (Trost, 1994) samt hämtade inspiration från två andra c-uppsatser, Steijner och Klarnäs *Fyra lärare i dialog* (2006) samt Persson *Fula kläder –men Brad Pitt är rätt snygg* (2007).

Min tanke är att undersöka svensklärare på både gymnasiet och högstadiet för att se om det finns någon skillnad i användandet av film i undervisningen. En skillnad kan vara att svensklärare på högstadiet har mer tid och utrymme att visa film. Jag kommer förhoppningsvis även att kunna se skillnader och likheter mellan olika skolor och olika åldersgrupper.

I enkätens inledning får läraren fylla i kön, ålder och skola för att jag ska få information till att kunna jämföra filmanvändningen i olika kategorier. Det kan vara intressant att jämföra högstadiet/gymnasiet, unga lärare/äldre lärare, kommunal skola/fristående skola och män/kvinnor. Men framförallt vill jag få en generell bild av hur film används i undervisningen i Nyköping.

Ett alternativ hade varit att undersöka elevernas inställning till sin undervisning. Hur de upplever att film visas och presenteras. Jag väljer bort elevperspektivet för att nå lärare djupare och därmed få en mer generell uppfattning om vad svensklärare i Nyköping anser om film i undervisningen.

Min enkät innehåller främst frågor med färdiga alternativ som lärarna får kryssa för. Enkäten innehåller sammanlagt 11 frågor. Några frågor är riktade till lärares attityd till film och några är mer konkreta och ger svar på hur ofta lärare visar film, vilken film och varför de visar film.

Enligt Backman (Rapporter och uppsatser, 1998:53) är det en stor fördel om man har testat sitt material innan studien genomförs. Jag anammade detta och testade min enkät på en grupp svensklärare på min vfu skola, det vill säga den skola jag gjort praktik på och därför känner till relativt bra. Det kändes tryggt för mig att få konstruktiv feedback från dessa lärare. De hade några konkreta tips och råd som var värdefulla för mitt omskapande av enkäten. Bland annat var min fråga 7 och 9 i stort sett samma fråga. Jag blev även tvungen att förtydliga frågan som gav mig informationen om hur ofta lärare använder film i undervisningen. För det första stod det inte uttryckligen att det gäller en hel spelfilm, och för det andra förstod de inte exakt om det var per år för en lärare eller elev. Slutligen var begreppet ”spelfilm” diffust för vissa. De undrade till exempel om det räknas när man visar filmade dramer.

Under arbetets gång i att dela ut enkäter har jag flera gånger hört kommentaren ”men vi får ju egentligen inte visa film”. Responsen har alltid kommit från en annan lärare som bekräftat att ”vi får visa den film vi köpt rättigheter till”. Min enkät har således väckt diskussion och kanske en medvetenhet om hur de själva och de övriga lärarna använder sig av film. Jag valde dock att inte fokusera min studie på regler kring filmvisning.

Något som jag varit tvungen att ta hänsyn till i mitt skapande av enkäten och sammanställningen av den, är huruvida lärare svarar sanningsenligt på mina frågor. Det kan vara så att lärare inte vågar svara sanningsenligt på grund av att de visar film utan rättigheter. En annan möjlighet är att lärare vet att de bör visa film men inte gör det. Ett tredje alternativ skulle kunna vara att de ofta visar film som belöning eller tidsfördriv men inte vågar erkänna det.

2.1 Urval

Eftersom mitt källmaterial är mina enkäter, kommer jag här att kort redogöra för de skolor jag valt att ge enkäter till och varför. Jag har anonymiserat mina utvalda skolor av etiska skäl. Jag börjar med att presentera de två fristående skolor jag valt, en grundskola och ett gymnasium. Sedan följer två kommunala gymnasieskolor samt två kommunala grundskolor.

Fristående skola 1

Fristående skola 1 är en grundskola i Nyköping med fem arbetande svensklärare. Jag har fått enkätsvar från tre av dem. Fristående skola 1 arbetar på ett annat sätt än den normbestämmande kommunala skolan, men efter samma läroplan och kursplan. Jag anser det relevant att Fristående skola 1 är med i min undersökning eftersom resultatet eventuellt kan skilja sig mellan den kommunala skolan och denna fristående.

Enligt skolans egen broschyr är Fristående skola 1 en ”personligt utformad utbildning – mot tydliga kunskapsmål”. Skolan är medelstor och har elever från årskurs 6 till 9. Skolan är helt avgiftsfri och finansieras med kommunalskolpeng. I Sverige finns 21 grundskolor och 9 gymnasium i denna koncern och de kallar sig själv ”landets ledande friskola”.

Skolan är nybyggd och har en modern design. Detta kan bidra till en föreställning om att de är ”nytänkande” och använder ny teknologi och olika medier i sin undervisning. Fristående skola 1 har en arbetsform där eleverna arbetar i ”steg”. Eleverna arbetar i egen takt i de olika stegen och redovisar för sin ”personliga handledare” då de är klara. Jag har valt att ta med Fristående skola 1 svensklärare i min studie eftersom det kan vara intressant om de olika stegen rymmer spelfilm.

Fristående skola 2

Fristående skola 2 är ett gymnasium som är en relativt liten skola med 25 lärare. Enligt hemsidan grundades det första gymnasiet i denna koncern redan 1913 i Stockholm. Tanken var då att skapa en skola för de som inte passade in i den offentliga skolan. Deras grundidé enligt hemsidan, är små grupper och mycket samarbete med företag och organisationer utanför skolan.

Fristående skola 2 i Nyköping har bara två program, samhällsprogrammet (samhäll/ekonomi) och naturvetenskapsprogrammet. De har likt Fristående skola 1 nya, fräscha lokaler med

många datorer. Båda skolorna ligger centralt i Nyköping. Fristående skola 2 finns även som grundskola, men inte i Nyköping. Skolan arbetar inte i ”steg” utan arbetssättet påminner mycket om den kommunala skolan.

Fristående skola 2 ger även de ett modernt intryck med många datorer och annan teknologi. I mitt resultat är jag intresserad över om detta påverkar användandet av film i undervisningen. På Fristående skola 2 i Nyköping arbetar tre svensklärare varav jag fått in två enkätsvar.

Kommunal gymnasieskola 1

Kommunal gymnasieskola 1 är en av de största gymnasieskolorna i Nyköping. De har 12 verksamma svensklärare varav jag fått enkätsvar från 10. De har program som samhäll, barn och fritid, estetisk bild, estetisk musik, mediekommunikation och handel. På denna gymnasieskola har jag gjort min verksamhetsförlagda utbildning och känner därför till skolan lite extra. Jag vet till exempel att de har en filmgrupp som visar spelfilm en gång per termin för hela skolan. Filmen är noga utvald och är tänkt att fungera som diskussionsunderlag. Alla lärare får en filmhandledning tilldelad med tips på frågor och gruppövningar. En föreställning jag hade var att Kommunal gymnasieskola 1, på grund av filmgruppens arbete, skulle visa större engagemang i att visa film än andra skolor.

Kommunal gymnasieskola 2

Kommunal gymnasieskola 2 är den andra stora gymnasieskolan i Nyköping. Till skillnad från Kommunal gymnasieskola 1's samhällsvetenskapliga och estetiska profilering är Kommunal gymnasieskola 2 en mer naturvetenskapligt orienterad skola. På sin hemsida inleder de med orden ”Välkommen till gymnasieskolan som månar om människan och miljön!”. Jag valde att dela ut enkäter även på Kommunal gymnasieskola 2 för att kunna undersöka om de stora gymnasieskolorna skiljer sig åt i att använda spelfilm i undervisningen. Jag hade tyvärr svårt att få ihop många enkätsvar här, så i min undersökning finns endast två representanter av Kommunal gymnasieskola 2 totalt åtta svensklärare. Som jag tidigare skrev så har Kommunal gymnasieskola 1 en engagerad filmgrupp vilket Kommunal gymnasieskola 2 saknar.

Kommunal grundskola 1

Kommunal grundskola 1 är stor och centralt belägen i Nyköping. Skolan har elever från årskurs 6 till 9. På Kommunal grundskola 1 har jag fått enkätsvar från de fem verksamma svensklärarna. Skolans upptagningsområde hör bland annat till Nyköpings invandrartäta

område. På deras hemsida står det ”På ---skolan har vi förmånen att ha många elever som kommer från olika kulturer”. Eftersom Kommunal grundskola 1 är den enda skolan i Nyköping som profilerar sig på detta sätt kändes skolan viktigt att ta med i undersökningen för att nå en viss mångfald. Det kan även vara intressant att jämföra skolan med andra grundskolor i resultatet.

Kommunal grundskola 2

Kommunal grundskola 2 valde jag för att kontrastera Kommunal grundskola 1. Den är, liksom Kommunal grundskola 1 en stor kommunal skola med elever från årskurs 6 till 9. Skolan har endast etniskt svenska elever och ligger en bit utanför Nyköping. På Kommunal grundskola 2 har jag lämnat enkäter till samtliga åtta svensklärare.

2.2 Avgränsningar

Till en början var jag intresserad av hur lärare över lag arbetar med film. Min avgränsning blev att titta på endast svensklärare eftersom jag kom att intressera mig för det vidgade textbegreppet. Jag valde svensklärare dels för att jag anser att svensklärare har ett större ansvar än andra lärare att använda det vidgade textbegreppet som perspektiv i sin undervisning. Men också för att jag själv läst svenska och litteratur på högskolan, diskussionen kring elevers läsande intresserar mig.

En annan avgränsning som jag valt att göra är att se till endast spelfilm. Det innebär att jag valt bort till exempel faktafilm och dokumentärfilm. Det har jag gjort för att jag dels tror att de generellt redan har en högre status. Det är spelfilmen som jag vill lyfta fram eftersom den är populär bland ungdomar men kanske ses som något negativ och manipulerande bland många äldre. Det är ju ingen hemlighet att spelfilmen lägger in motiv för att öka spänning och bredda målgruppen.

På den gymnasieskola i Nyköping som jag gjort min verksamhetsförlagda utbildning, Kommunal gymnasieskola 1, känner jag till att det existerar en filmgrupp bestående av några få lärare. De väljer varje läsår ut tre filmer, en per årskurs, som visas på en biograf i stan för Nyköpings alla gymnasieelever. Filmerna har ett särskilt tema som ska dominera diskussionerna kring filmen. Filmgruppen gör lärarhandledningar till filmerna och ordnar en gästföreläsning för alla lärare i aulan kring temat. Detta är något jag anser vara värdefullt och skulle själv gärna engagera mig i. Men det är inte det min uppsats ska handla om. I min

undersökning är jag intresserad av hur varje enskild lärare aktivt väljer att använda sig av film i sin egen undersökning. Jag vet nämligen att alla lärare inte är förtjusta i filmgruppens initiativ. Att bara ta hänsyn till svensklärares egna initiativ att visa spelfilm är en avgränsning som jag gjort för att komma åt lärares attityd till film.

Något som jag, likt Persson (2000:28), vill understryka är att det är en omöjlig uppgift att ge en objektiv bild av hur skolan hanterar populärkultur, eller i mitt fall kanske snarare det vidgade textbegreppet. Jag kan synliggöra det som står i skolverkets dokument och utifrån mina enkäter ge endast en bild av verkligheten. Jag kan aldrig återge vad som sker i klassrummet.

3. Teoretiskt förhållningssätt

Jag kommer att utgå från skolverkets begrepp ”ett vidgat textbegrepp” när jag skriver min uppsats. Begreppet nämns i kursplaner för svenska i grundskolan samt gymnasial utbildning men även som ett enskilt styrdokument med rubriken *Ett vidgat textbegrepp*. Textbegreppet är relevant i min studie eftersom jag själv hävdar, likt skolverket, att film bör betraktas som en text och bör läsas och analyseras på samma sätt som en skriven text. Det utvidgade textbegreppet, menar skolverket (2007), innefattar inte bara läsning utan även avlyssning, film, video etc. Begreppet fanns för första gången i skolverkets dokument 1994 och har med åren lyfts fram mer och mer.

Det vidgade textbegreppet är något som skolan måste anamma för att gå hand i hand med mediernas utveckling, menar skolverket (2007). Det vidgade textbegreppet är så pass viktigt anser skolverket (2007), att det har fått en given roll i det nationella provet i svenska. Det texthäfte som delas ut i samband med det nationella provet ska inte bara innehålla skrivna texter utan även serierutor, foton och konst etc.

I skolverkets kursplan för svenska i grundskolan står det tydligt att svensklärare ska använda sig av det vidgade textbegreppet.

”Att tillägna sig och bearbeta text behöver inte alltid innebära läsning utan kan ske även genom avlyssning, drama, rollspel, film, video och bildstudium. Ämnet utvecklar elevens förmåga att förstå, uppleva och tolka texter. Ett vidgat textbegrepp innefattar förutom skrivna och talade texter även bilder” (Skolverket, kursplan för svenska i grundskolan, 2000:2)

Monica Nordström har skrivit ”Hollywoodfilm och såpoperor i litteraturundervisningen” som är ett kapitel i Svenskläraryrskriften 1998. Hon menar att man utifrån kursplaner har ett starkt stöd i att utvidga textbegreppet (1998:116). Nordström anser att man genom att dra paralleller mellan populärkultur och den traditionella undervisningen kan fånga elevernas intresse. Det kan handla om berättandet i film till intertexter i litteraturen. Filmer som *Döda poeters sällskap* och *Mio min Mio* kan tolkas till en Kristusberättelse menar Nordström (1998:123-124). De har även en tydlig dramaturgi som också är användbar i undervisningssyfte, fortsätter Nordström (1998:124). Vad gäller det vidgade textbegreppet skriver Nordström (1998:125) att svensklärare har allt att vinna på detta synsätt.

Ett vedertaget amerikanskt begrepp är ”media literacy” som pekar på att vi idag behöver en generell mediekompetens för att klara av vår vardag. Med det vidgade textbegreppet ska skolan skapa en lärandemiljö för denna mediekompetens. Skolverket (2007) menar till exempel att elever konsumerar och producerar medier i större utsträckning och att det därför är viktigt att skolan anpassar sig efter detta. På så vis anser jag att de två begreppen *media literacy* och *ett vidgat textbegrepp* hör ihop och samspelar med varandra. För att nå media literacy krävs ett vidgat textbegrepp.

Outlooks on Children and Media är namnet på en rapport från 2001 som är skriven av Cecilia von Feilitzen och Catharina Bucht. Rapporten innehåller främst statistik över världens tillgång till media, men innehåller även en text om *Media literacy in practice*. Författarna (*Outlooks on Children and Media*, 2001:70) efterlyser en mer etablerad medieundervisning i skolor runt om i världen eftersom *media literacy* idag är oumbärligt. Den viktigaste delen i en sådan medieundervisning, menar författarna, är att lära sig att se medier med kritiska ögon samt att förstå hur media agerar och förändrar vårt samhälle.

Karin Fogelberg från Göteborgs Universitet har skrivit en arbetsrapport om medieundervisning med rubriken *Media Literacy* (2005:6). Syftet med rapporten är att föra en diskussion kring mediepedagogik som Fogelberg anser vara viktigt och bör vara en del av den svenska undervisningen. Hon definierar begreppet *media literacy* som mediekunnighet och en kritisk mediekompetens. Det handlar om kunskap att använda medier, förstå hur medier fungerar och hur medier skapar bilder av verkligheten enligt Fogelberg (2005:6). En

god medieundervisning, menar Fogelberg, är den som tar in hela det spektra av massmedier som finns i vårt samhälle (2005:26).

Eftersom min studie är begränsad till spelfilm måste jag ta hänsyn till skolans syn på populärkultur för att kunna analysera min empiri. Jag kommer då att använda *Populärkulturen i skolan* (Persson, 2000) som underlag för detta.

Dessa tre begrepp eller utgångspunkter som jag valt att använda i min teori samspelar med varandra. Media literacy, det vill säga mediekompetensen är en förutsättning hos svensklärare för att kunna arbeta efter det vidgade textbegreppet. Populärkulturen måste accepteras av svensklärarna för att kunna använda spelfilmen som ett verktyg i undervisningen. Enligt Monica Nordström (1998) är populärkulturen ett verktyg som svenskläraren kan ta till för att så småningom nå den ”goda” finkulturen som svenskläraren i tradition eftersträvar.

3.1 Definitioner och begrepp

Begreppet spelfilm är relevant att definiera då jag stött på många frågor om detta bland mina informanter. Många är osäkra på vilken sorts film begreppet innefattar. Det verkar vara relativt vanligt att svensklärare visar avfilmade dramer från teater. Dessa innefattas inte av begreppet spelfilm.

”Film baserad på ett manuskript med detaljerade scenanvisningar och förberedd dialog. Rollerna gestaltas vanligen av skådespelare och inspelningen sker scen för scen under kontrollerade former. Motsatsen är dokumentärfilm.” (Nationalencyklopedin, 1995:121)

Det vidgade textbegreppet betyder enligt mig att vidga sin syn vad gäller en texts innebörd. Förr ansågs bara den skrivna texten på papper vara text, med det vidgade textbegreppet innefattar nu även bilder, skyltar, film och hemsidor etc. en text som vi bör läsa och tolka.

Begreppet Media Literacy finns inte med i *The New Encyclopaedia Britannica* (2002) eller i *Engels-svenska svensk-engelska ordboken* (1993). Däremot fann jag endast literacy i den *Engels-svenska svensk-engelska ordboken* (1993) med definitionen *läs och skrivkunnighet*. Media Literacy är ett nytt begrepp och syftar till att klara sig i samhället genom att läsa medier (Feilitzen och Bucht 2001, Fogelbergs 2005).

Persson (2000:95) definierar *populärkultur* som något föränderligt med många ansikten. Han problematiserar begreppet och kallar det motsägelsefullt eftersom det både ger negativa och positiva associationer. Många kallar det ”skräpkultur” samtidigt som populär syftar till att det är något ”folkligt” som många gillar. Vi kan, enligt Persson (2000:23) dra starka kopplingar mellan begreppen populärkultur och masskultur. Begreppet masskultur har funnits sedan radio och Teves genombrott på 50-60-talet och syftar till en massproduktion.

Persson (2000:19) beskriver genren populärkultur som kraftigt intertextuell, det vill säga att texten bygger på tidigare texter. Det pekar tillbaka på Christopher Booker (*The Seven Basic Plots*, 2004) som anser att alla texter idag härstammar från de sju grundintrigerna som skulle vara; överlista monster, den fula ankungen blir en vacker svan, resan och återkomsten, komedin, tragedin, återuppfödelsen och till sist den mörka kraften. Jag kan själv lätt se stora likheter mellan dessa klassiska bibliska berättelser i dagens populärkultur, som till exempel i Harry Potter.

Persson (2000:20) anser att det inte finns ett enda exempel som skulle kunna vara representativt för hela populärkulturen eftersom genren är så bred.

Fogelberg (2005:6-7) definierar i sin rapport även begreppet *mediepedagogik*. Hon beskriver mediepedagogik som en lärandesituation där elever i skolan får ta del av medietexter samt får möjligheten att reflektera över dem. Hon anser att mediepedagogik handlar om att skaffa kunskap om medier, kommunicera med medier samt skapa egen media. Mediepedagogik handlar om *hur* man undervisar, inte *vad*.

3.3 Forskningsläge

Jag har sökt litteratur kring mitt ämne men fann det tunt med skrivet material om just mitt område. Det jag hittade handlade främst om andra grenar till paraplybegreppet media. Exempelvis en bok om mediepedagogik med tips på medieundervisning, *Medieresor –om medier för pedagoger* (Olsson & Boreson 2004). En annan bok handlar om just den mediekultur vi lever i, men inte alls med någon koppling till skolan *Mediekultur, mediasamhälle* (Gripsrud & Jostein 2004). Det finns även litteratur kring medieviolens och videovåld; *Videovåld och undervisning* (Holmberg, 1990), *Våld från alla håll* (von Feilitzen & Forsman & Keith, 1993).

Cecilia von Feilitzen har tillsammans med Catharina Bucht forskat kring child rights, media trends, media reserch, media literacy, child participation och declarations genom UNESCO 2001 i *Outlooks on Children and Media*. Tidigare (1998) gav Cecilia von Feilitzen ut *Children and Media Volience* tillsammans med Ulla Carlsson genom UNESCO. Dessa forskningar är internationell statistik över vårt mediebruk. Ett exempel på statistik ur *Children and Media Volience* (1998:264) är att vi i Sverige genomsnittligen har tre tv-kanaler per hushåll. I USA har de 345 kanaler.

Clio på bio (2006) är skriven av Ulf Zander som drar paralleller mellan film och historia, dock utan någon koppling till skolan. Han problematiserar begreppet historia och hur historia skapas. Zander (2006:14-15) menar att en film om en historisk händelse färgas av den samtid då filmen skapas. Filmen blir därmed en rekonstruktion av den historiska händelsen. Denna diskussion är intressant även för svensklärare eftersom litteraturen som skildras i film också är tolkad och färgad av vår samtid.

Det jag fann som jag anser vara relevant för min uppsats är det jag nedan kommer att presentera i korta drag. Dessa källor är alla relativt aktuell forskning vilket tyder på att ämnet är nytt och aktuellt. De källor som främst anknyter till min uppsats är tre c-uppsatser skrivna av lärarstudenter under 2006 och 2007. Det tyder på att ämnet intresserar nyexaminerade lärare som efterfrågar tydligare vägledning från skolverket vad gäller spelfilm och andra medier.

Magnus Persson (2000:29) skriver i *Populärkulturen i skolan* om hur lärare under lång tid har sett ner på populärkulturen. Persson (2000:35-36) menar att detta är ett problem eftersom populärkulturen är något som elever föredrar och för denna i många fall är den enda kultur eleverna tar del av. Han menar att elevernas erfarenhet (2005:49) måste tas på allvar. Skolan har ett ansvar att hitta kontaktytor där nytt och gammalt möts.

Christina Steijner och Åsa Klarnäs har skrivit c-uppsatsen ”Fyra lärare i dialog -spelfilmens och musikens roll i svenskundervisningen i gymnasieskolan” (Malmö högskola lärarutbildningen, 2006). De har intervjuat svensklärare och delat ut enkäter till elever om filmens och musikens roll i undervisningen. Deras slutsats är att film och musik används för att förtydliga litteraturstudier, medierna har här inget värde i sig själva.

Mathias Persson har skrivit c-uppsatsen ”Fula kläder men Brad Pitt är rätt snygg - En studie kring audiovisuellt läsande i skolan” (Lärarytbildningen Malmö högskola, 2007). Där har han besökt skolklasser och spelat upp valda filmscener för att se om filmen ger eleverna kunskap om klassisk litteratur. Han syfte lyder ”I mitt arbete vill jag undersöka och se om, eller hur, spelfilm kan förmedla kunskaper kring historia och litteraturvetenskap genom att använda klipp från spelfilmer vilka är baserade på kända litterära texter” (Persson, 2007:7). Han kommer fram till att många är positivt inställda till film i skolan, men att ingen ny kunskap reproduceras. Dock anser han att redan etablerad kunskap förstärks via filmen.

Fredrik Svensson Lindberg har skrivit c-uppsatsen ”Masskulturen och skolan Om svensklärares och elevers förhållande till film och ett vidgat textbegrepp” (Högskolan Kristianstad 2007). Lindberg har intervjuat fem svensklärare och delat ut enkäter till elever om hur det vidgade textbegreppet används i undervisningen. Resultatet blev att det vidgade textbegreppet används, men främst genom power-point och smart-board, inte genom film.

En annan studie är Karin Fogelbergs arbetsrapport *Media Literacy –en diskussion om medieundervisning* (2005). Fogelberg redogör för olika typer av medieundervisning och vad som kallas den ”goda” medieundervisningen. Hennes studie är dock inte inriktad på svenskundervisning utan medieundervisning i allmänhet. Hon efterlyser mer konkreta kursplaner och läroplaner kring medieundervisning i skolan.

Svensklärarytningens årsskrift 1998 *Litteraturmöten –om litteraturen som vägen till språket* innehåller Monica Nordströms artikel om populärkultur. Artikeln heter ”Hollywoodfilm och såpoppor i litteraturundervisningen” och är en uppmaning till svensklärare att möta elever på deras arena.

Monica Nordström (1998:115) pekar på att många elever idag är läsovillig och lättsvaga och att det inte existerar något möte mellan lärare och elev. Lösningen på problemet anser hon vara att ”alliera” sig med populärkulturen. Och detta, fortsätter Nordström, är fullt möjligt utifrån skolverkets kriterier. Hon menar (1998:117) att det är bra att börja litteraturundervisningen med film eftersom eleverna då känner att deras kultur tas på allvar. Det är även något positivt att eleverna ibland kan vara mer kunniga än läraren. Nordström nämner inte bara film utan även kända Tv-serier i sin artikel. Hon anser att man kan hitta paralleller mellan klassisk litteratur och moderna tv-serier som kan skapa intresse hos

eleverna (1998:120). Ett sådant exempel är ”båten”, som förekommer både i serien *Rederiet* och i Carl Jonas Love Almquist roman *Det går an* från 1838, och där har en liknande symbolisk betydelse.

4. Bakgrund

I Nyköping bor cirka 50 000 människor. Det finns ett trettiotal grundskolor (låg mellan och högstadium) i Nyköping och ett tiotal gymnasieskolor. Det är en stor blandning mellan fristående skolor och kommunala skolor. Fristående grundskolor är Montessori, Waldorf, Kunskapsskolan och Fokusskolan. Fristående gymnasieskolor är Naturbruksgymnasiet, Hästgymnasiet, Elteknik, Hotell- och Restaurangskolan och Enskilda gymnasiet.

Enligt Bourdieu (1993:245), och många andra ska lärare undervisa utifrån elevernas erfarenhetsgrund och ta tillvara på elevernas ”habitus”. Habitus kan liknas vid en ryggsäck med de erfarenheter elever bär med sig. Det vill säga att varje enskild lärare ska se till sina elevers erfarenheter då de undervisar. Detta kan tyckas vara lättare i en liten homogen stad som Nyköping, men enligt min erfarenhet är det ovanligt att dessa elever förstår att de själva har en kultur som påverkar deras liv och hur de ser på verkligheten.

Det är en etnisk svensk medelklass som representerar Nyköpings skolors elevgrupp. Betyder det att lärare kan räkna med att dessa elever har August Strindberg och Homeros i bokhyllan? Kan vi räkna med att de under sin uppväxt har hört sagor och gamla myter och berättelser? Prenumererar deras föräldrar på DN och har de besökt Dramaten? Självklart är svaren blandade. Det erfarenhetsbaserade lärandet är alltid ett dynamiskt begrepp och vi måste se alla grupper som heterogena, trots att vår omedelbara föreställning säger oss något annat. Läraren måste hitta en arena där han eller hon kan nå eleven, där de talar samma språk.

En sådan arena skulle enligt min åsikt kunna vara spelfilmen. Den visas i alla hem. Jag ser inte spelfilmen som en direkt kunskapskälla utan ett verktyg till kunskap. Kunskapen skapas i dialogen om filmen och i den egna reflektionen.

4.1 Kursplaner i svenska

Något som jag anser vara relevant i min bakgrund till uppsatsen är vad skolverkets kursplaner i svenska säger om film i undervisningen.

Kursplanen för svenska i grundskolan har sex underrubriker; *Ämnets syfte och roll i utbildningen*, *Mål att sträva mot*, *Ämnets karaktär och uppbyggnad*, *Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det femte skolåret*, *Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det nionde skolåret* samt *Bedömning i ämnet svenska*. Ordet film står med under samtliga rubriker. I första hand förmedlas att ämnet ska ge läs-, film- och teaterupplevelser. Det tolkar jag som att de tre upplevelserna är lika viktiga men beroende av varandra.

Grundskolans kursplan i svenska förtäljer även att ”skönlitteratur, film och teater bär en del av kulturarvet och förmedlar kunskaper och värderingar”. Skolverket övertygar mig om att film är en del av svenskämnet. Ett av de mål som skolan ska sträva mot, enligt grundskolans kursplan i svenska, är:

”Skolan skall i sin undervisning i svenska sträva efter att eleven utvecklar förmåga att utnyttja olika möjligheter för att hämta information, tillägnar sig kunskap om olika mediers språk och funktion samt utvecklar sin förmåga att tolka, kritiskt granska och värdera olika källor och budskap”
(Skolverket, kursplan i svenska för grundskolan, 2000:2)

Det är svårt att uppfylla detta mål utan att visa spelfilm i undervisningen. Det står att man ska använda sig av olika källor, vilket betyder att det inte räcker med exempelvis tidningar. Under rubriken *Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det nionde skolåret* står uttryckligen att elever ska ha tagit del av bild, film och teater.

Gymnasiets kursplaner för svenska är uppdelad eftersom ämnet är uppdelat i tre kurser. Jag kommer att beskriva hur kurserna svenska A och svenska B bör förhålla sig till film enligt Skolverket. Svenska C är en kurs fokuserad på retorik, därför kommer jag inte att analysera den i detta sammanhang.

Generellt finns inte alls lika tydliga kriterier för filmanvändandet i gymnasiets kursplaner som i grundskolans. Däremot står det att huvudinnehållet ska innehålla olika slags texter. Det är då upp till läraren att tolka själv vad ”olika slags texter” innebär. I A-kursen ska eleven för att få betyget ”Väl godkänt” ta initiativ till olika slags informationskällor och granska källorna kritiskt. B-kursen i svenska är lite mer inriktad på olika medier än vad A-kursen är. Där står till exempel att eleverna ska känna till olika litterära texter via böcker, teater och film. För att

få mycket väl godkänt i B-kursen måste eleverna kunna bedöma argumentationen i olika slags texter och medier och dra egna slutsatser utifrån dessa.

Definitionen av textbegreppet är diffust i kursplanerna (särskilt för gymnasiet) och upp till var och en att avgöra. För mig kan begreppet ”text” innebära film, tv och bilder, men det är inte säkert att alla har den inställningen. Det är dock definitivt att skolverket vill att film ska vara en del av svenskundervisningen, både på gymnasiet och i grundskolan.

Det finns mycket i skolverkets kursplaner för svenska, både för grundskola och för gymnasium, som pekar på vikten av en mediepedagogisks undervisning. Dock är denna information luddig och ibland svårbegriplig. Jag tror att många lärare undrar *hur* de ska gå till väga för att lära elever att läsa medier kritiskt samt vilken *typ* av film är lämplig att visa?

4.2 Regler om filmvisning i skolan

När jag delat ut enkäten till olika svensklärare har jag fått många kommentarer och frågor. Ofta handlar det om regler kring filmvisningen i skolan. Många verkar känna sig osäkra på dessa regler och därför också osäkra på hur de ska svara på frågorna i enkäten. Jag har bland annat fått kommentaren ”vi får egentligen inte visa film” och ”ska jag bara svara de filmer jag visat lagligt”. Jag tänker därför klara ut de regler som gäller när en lärare ska visa film i sitt klassrum.

SDF (Sveriges Distributörer av Institutionell Film) är en organisation som arbetar med produktion och distribution av film inom den institutionella sektorn, som till exempel skolor och sjukhus. Det är möjligt att bli medlem i SDF och därmed kunna beställa filmer som är lagliga att visa i skolan. Film som visas i skolan måste vara införskaffade hos en producent eller distributör som äger de institutionella rättigheterna, enligt SDF. Otillåten visning är ett brott mot upprätthovslagen, enligt hemsidans information.

Skolbio (www.sfi.se) har också köpt rättigheter till många filmer som skolor i sin tur får beställa. Skolbios syfte är att väcka intresset hos elever för studier av film som konstart och massmedium. De uppmanar även lärare till diskussion med sina elever om samspelet mellan medier och demokrati.

Ett annat sätt att lagligt visa film i skolan är att beställa genom UR (utbildningsradion) eller så kallade av-centraler. Dessa källor har dock ingen spelfilm utan främst produktioner som är färdigt utbildningsmaterial.

5.Undersökning

När jag redovisar min undersökning kommer jag främst att använda mig av tabeller för att ge en tydlig bild av svaren. Jag har valt ut den information som jag anser relevant och tolkningsbar för att göra läsningen så intressant som möjligt. Av vissa frågor tycker jag till exempel att det räcker att göra en jämförelse mellan gymnasiet och grundskolan, och lämnar därmed de andra kategorierna (ålder, kön och regi). Varje tabell börjar med en rad för de totala svar jag fått in. Därefter följer rader där jag delat upp svaren i olika kategorier.

För att enkelt kunna redovisa om lärarens ålder är avgörande i hur de använder spelfilm har jag delat in enkätsvaren i tre åldersgrupper (grupp 1: 26-33 år, grupp 2: 34–45 år och grupp 3: 46-60 år). Denna indelning gjorde jag för att få jämna grupper i antal.

Den första tabellen berättar vilka skolor min rapport innefattar. Det jag ansåg viktigast när jag delade ut enkäter var att få ett jämt antal mellan gymnasiet och grundskolan.

Skola	Årskurs	Regi	Antal enkätsvar
Kommunal gymnasieksola 1	gymnasium	Kommunal	10
Kommunal gymnasieksola 2	gymnasium	Kommunal	2
Fristående skola 2	gymnasium	Fristående	2
Kommunal grundskola 1	6-9	Kommunal	5
Kommunal grundskola 2	6-9	Kommunal	8
Friständeskola 1	6-9	Fristående	3

Tabell 1. Översikt över de skolor som är med i undersökningen

Totalt sett har jag fått in 30 enkätsvar, 16 från grundskolan och 14 från gymnasiet. Ur ett könsperspektiv är kvinnorna överrepresenterade i min undersökning. Jag har fått in 26 svar från kvinnor och 4 från män. Det var inte något jag valde utan beror på hur verkligheten ser ut. Kvinnor är överrepresenterade i svenskläraryrket. Jag har även en majoritet av svar från den kommunala skolan. Även det beror på yttre faktorer som att Nyköping består av fler

kommunala skolor än fristående. Undersökningen består av 25 svar från den kommunala skolan samt 5 svar från den fristående.

5.1 JA eller NEJ till att visa spelfilm i undervisningen

Den fråga jag börjar med att redovisa är nummer fyra från min enkät, som är en konkret JA/NEJ fråga. ”Har du någon gång visat en hel spelfilm (VHS eller DVD) i din svenskundervisning?”. Därefter följer följdfrågor beroende på om läraren svara JA eller NEJ. Av mina 30 enkätsvar har 25 svarat JA på fråga 4. 5 stycken svarade NEJ. I min andra tabell här nedan kommer jag att redogöra för de nekande svaren.

Kön	Ålder	Skola	Anledningen till att jag inte visar film
Kvinna	35	Kommunalgrundskola 1	Jag har inte reflekterat över detta
Kvinna	42	Kommunal gymnasieskola 1	Jag har inte reflekterat över detta
Kvinna	43	Friståndeskola 1	Jag har inte reflekterat över detta
Kvinna	26	Kommunalgrundskola 2	Har inte hunnit
Kvinna	47	Kommunalgrundskola 2	Det är svårt att hinna med

Tabell 2. Vilka är det som aldrig visar spelfilm och varför

Tabellen visar att ingen särskild skola valt att inte visa spelfilm. Det verkar vara upp till varje enskild lärare att välja med spelfilm i undervisningen. Dock är det vanligare att inte visa spelfilm på grundskolan än på gymnasiet. Att dessa fem är kvinnor vågar jag inte dra några slutsatser av eftersom det är en så stor procentuell chans att svaren skulle bli överrepresenterade av kvinnor. Detta beroende på den könsliga fördelningen i undersökningen.

För att ge en tydligare bild av dessa lärares (de som inte visar spelfilm) inställning till film kommer jag nu att visa de reflektioner kring spelfilm i undervisningen som de angett enkäten.

”Om syftet med filmvisning är att eleven ska få en större helhetsbild är det bra. Vi använder tematiska filmer i vår SO-undervisning vilket har visat sig vara mycket bra”

(Kvinna 43 år, Friståndeskola 1)

”Mycket bra som KOMPLEMENT till övrig undervisning. Svaren är något missvisande i den aspekten att jag inte minns om jag visat film i just svenskan tidigare. Jag ska visa film efter jullovet enligt min planering”. (Kvinna 35 år, Kommunalgrundskola 1)

De lärare som angett att de visar spelfilm i sin undervisning har fått kryssa för *hur ofta* de gör det. Dessa svar kommer jag att redogöra för i tabell tre. I den kolumn med rubriken ”aldrig” förekommer samma svar som från föregående tabell.

Hur ofta visar du film?	Aldrig	Sällan, ca 1 gång per läsår/kurs	Några gånger per år	Några gånger per termin	Ofta, flera gånger varje termin
Totalt	5	7	18	0	0
Kvinnor	5	5	16	0	0
Män	0	2	2	0	0
Gymnasiet	1	3	10	0	0
Grundskolan	4	8	4	0	0
Kommunal skola	4	5	16	0	0
Fristående skola	1	2	2	0	0
Åldersgrupp 1 26-33 år	1	5	3	0	0
Åldersgrupp 2 34-45 år	3	0	8	0	0
Åldersgrupp 3 46-60 år	1	2	7	0	0

Tabell 3. Översikt över de lärare som visar spelfilm samt hur ofta de gör det

Det som främst kan avläsas från denna tabell är att svensklärare inte visar spelfilm särskilt ofta. Ingen har angett att de visar spelfilm ens några gånger per termin. Vanligast förekommande är att visa spelfilm några gånger per år. Gymnasielärare verkar visa spelfilm

oftare än vad grundskolelärarna gör. Bland kön eller regi kan jag inte se att det skulle vara någon skillnad i hur ofta de visar spelfilm. Dock mellan de olika åldersgrupperna kan jag avläsa att de unga lärarna inte visa lika mycket spelfilm.

5.2 Exempel på spelfilmer som lärare använder i sin undervisning

Nästa fråga var en öppen fråga om vilka spelfilmer som förekommer i undervisningen. Somliga har inte svarat alls och andra har svarat fler stycken olika spelfilmer. Här ansåg jag det mest relevant att jämföra skillnaden mellan gymnasiet och grundskolan eftersom de har olika kursplaner att följa.

Grundskolan	Gymnasiet
Forrest Gump	Åke och hans värld
Möss och människor	Döda poeters sällskap
Robinson Crusoe	Korpen flyger
Hamlet	Billiy Elliot
En världsomsegling under havet	American history X
Rasmus på luffen	Mitt liv som hund
Sommarnattens leende	Korpen flyger
Good will hunting	Romeo och Julia
Änglagård	Odysseus
Kejsaren av Portugallien	Tristan och Isolde
Tsatsiki	Beowulf (tecknad)
Oliver Twist	Troja
Tom Saweyr	Möss och människor
Oliwer Twist	Gengångare
Flugornas herre	Den inbillade sjuke

	Den franska löjtnantens kvinna
	Mycket väsen för ingenting
	Så tuktas en argbigga

Tabell 4. De spelfilmer som lärare uppgett att de använder i sin undervisning

Gymnasielärarna har gett fler exempel på de spelfilmer de brukar visa än vad högstadielärarna gjort. Den enda spelfilm som förekommer i de båda skolorna är *Möss och Människor* som är en filmatisering av John Steinbecks klassiska roman *Mice and men* från 1937.

I de olika kursplanerna för svenska i grundskolan respektive gymnasieskolan skiljer sig kriterierna för filmvisning. I grundskolan verkar det vara ett krav att visa film för att det är en del av vårt kulturarv och en källa till information. På gymnasiet uttrycker kursplanerna att film bör jämföras med skriven text, enligt min tolkning. Denna text ska läsas och tolkas likt skriven text. Den film som visas på gymnasiet ska därmed innehålla ett större informationsvärde än den film som visas i grundskolan. I grundskolan är mediet och upplevelsen viktigare än budskapet, enligt min tolkning av kursplanerna.

Något som jag ansåg vara intressant när jag läste igenom fråga 6 i enkätsvaren ”Finns det någon eller några särskilda spelfilmer som återkommer i din undervisning?” var de svar jag fått ifrån Kommunalgrundskola 1. Som jag skrev i mitt urval är Kommunalgrundskola 1 en skola som profilerar sig med sin kulturella mångfald. Svensklärare från Kommunalgrundskola 1 uppger att de visar filmer som; Änglagård, Kejsaren av Portugallien, Tsatsiki, Rasmus på luffen och Sommarnattens leende (av Ingmar Bergman). Dessa är alla svenska spelfilmer som ger en realistisk bild av vår svenska historia och kultur. Detta kan vara ett medvetet val för att följa läroplanens kriterier.

Skolan ansvarar för att varje elev efter genomgången grundskola har en förtrogenhet med centrala delar av vårt svenska och nordiska, inklusive det samiska, samt västerländska kulturarv.
(Lpo 1994:12)

En annan intressant aspekt är att endast tre av de trettiofyra filmerna har en kvinnlig huvudrollsinnehavare, de övriga filmerna har manliga huvudroller. Detta gynnar pojkarna i

klassen eftersom de då har lättare att identifiera sig. Denna könsfördelning är något som speglar den stora filmindustrin och därför är svår att bryta. Jag anser dock att en lärare bör bryta normer för att ge en mångkulturell undervisning och därmed tänka på vilken film de egentligen väljer och vad det innebär. Enligt läroplanens (1994) värdegrund ska lärare främja jämställdheten mellan kvinnor och män.

5.3 Den främsta anledningen till att visa spelfilm i svenskundervisning

Tabell 5 är en presentation av svaren jag fått på fråga 7 i min enkät ”Vilken är den främsta anledningen till att du visar spelfilm i undervisningen?”. Lärarna fick följande svarsalternativ: för att eleverna önskar det, för att komplettera litteraturundervisningen, för att ha diskussionsunderlag, för att belöna eleverna när de varit duktiga/jobbat hårt samt förslag på annat.

Här har många lärare kryssat för fler än ett alternativ. Somliga har inte kryssat alls.

Främsta anledningen till att visa film	Eleverna önskar det	Komplettera litteraturundervisningen	Använda som diskussionsunderlag	Belöna elever	Annat
Totalt	0	21	18	1	0
Gymnasiet	0	11	9	0	0
Grundskolan	0	10	9	1	0
Åldersgrupp 1 26-33 år	0	9	5	0	0
Åldersgrupp 2 34-45 år	0	6	7	1	0
Åldersgrupp 3 46-60 år	0	7	7	0	0

Tabell 5. Översikt över varför lärare använder spelfilm i sin undervisning

De olika kategorierna svarar lika. Uppenbart att de främsta anledningarna är att komplettera litteraturundervisningen och att använda filmen som diskussionsunderlag. Alla verkar därmed ha ett undervisningssyfte med filmvisningen.

5.4 Vem väljer den spelfilm som visas i klassrummet?

Något som jag anser relevant är vem som väljer den film som visas i klassrummet. Svaret på den frågan kan ge information om hur viktig läraren anser att filmen är, det vill säga om den specifika filmen finns med i lektionsplaneringen eller om filmens innehåll är oviktigt. Denna tabell visar alltså vem som väljer filmen som visas i klassrummet, är det läraren, eleven, eller väljer de tillsammans?

Här har många lärare kryssat för fler än ett alternativ. Somliga har inte kryssat alls.

Vem väljer filmen som visas?	Läraren	Eleven	Vi väljer tillsammans
Totalt	22	2	8
Gymnasium	10	2	5
Grundskola	12	0	3
Kvinnor	19	2	6
Män	3	0	2
Åldersgrupp 1 26-33 år	7	0	4
Åldersgrupp 2 34-45 år	7	0	2
Åldersgrupp 3 46-60 år	8	2	2

Tabell 5. Enkät svar över vem som bestämmer vilken spelfilm som visas i klassrummet

Tabellen visar tydligt att läraren väljer den film som visas i klassrummet. Ibland väljer de tillsammans, men det visade sig vara sällsynt att eleverna själva får bestämma vilken film som ska visas. Jag tolkar det som att läraren då verkligen har ett syfte med sin filmvisning vilket främst är att komplettera litteraturundervisningen. Spelfilm visas inte för att endast se till dess dramaturgi eller berättandeteknik, för då skulle filmens innehåll egentligen vara oviktigt. Tabellen visar inte att olika åldersgrupper svarat olika, de har samma "auktoritet". Män och kvinnor har heller inte svarat olika utan verkar lika "dominanta" i sin undervisning.

5.5 Hur lärare följer upp den visade spelfilmen

En annan intressant aspekt i undersökningen är hur lärare följer upp sin spelfilm. Visar de spelfilm utan efterarbete har spelfilmen enligt mig inget värde i undervisningen. Lärarna fick följande svarsalternativ:

inte alls eller inte särskilt omfattande, med fri diskussion, med förberedda frågor, med värderingsövningar, eleverna skriver skriftliga reflektioner samt förslag på annat.

Här har många lärare kryssat för fler än ett alternativ.

Somliga har inte kryssat alls.

Hur följs filmen upp?	Inte alls	Fri diskussion	Förberedda frågor	Värderingsövningar	Skriftliga reflektioner	Annat
Totalt	0	15	21	6	19	4
Gymnasium	0	5	10	3	7	1
Grundskola	0	10	11	3	12	3
Kvinnor	0	12	18	5	16	4
Män	0	3	3	1	3	0
Åldersgrupp 1 26-33 år	0	5	7	2	6	2
Åldersgrupp 2 34-45 år	0	5	9	3	9	1
Åldersgrupp 3 46-60 år	0	5	5	1	4	1

Tabell 7. Översikt över de svar om hur lärare arbetar efter de visat en spelfilm

Det viktigaste jag kan utläsa av dessa svar är att alla lärare jag frågat efterarbetar på något sätt den spelfilm de visat. Svaren på hur de efterarbetar skiljer sig annars ganska kraftigt. Vanligast är att läraren har förberedda frågor till spelfilmen. Minst vanligt är att jobba med värderingsövningar. Åldersgrupp 2 (34-45 år) verkar lägga ner mest arbete på att efterarbeta spelfilmen.

Fyra stycken lärare har angett andra alternativ än mina under ”annat”. Två svarade *analys*. En svarade att hon låter eleven läsa boken och sen se filmen. Därefter jämför de bok med film. En annan lärare svarade att hon använder drama när hon följer upp filmen.

5.6 Attitydsfrågor

För att på något sätt kunna komma åt svensklärarnas attityd till spelfilm har jag fem graderingsfrågor med i enkäten. Det betyder att svensklärarna har fått ringa in en siffra från 1 till fyra beroende på hur de ställer sig till ett påstående. 1 stämmer inte alls och 4 stämmer mycket bra.

Påstående 1: ”En spelfilm kan vara informativ och användas som ett komplement i undervisningen”.

Hur väl stämmer påståendet	1	2	3	4
Totalt	0	1	3	26
Gymnasiet	0	1	3	10
Grundskolan	0	0	0	16

Tabell 8. Hur lärare ställer sig till att en spelfilm kan vara informativ

Det är tydligt att de allra flesta anser att spelfilm är informativ och kan användas som ett komplement i undervisningen. De fyra som inte ringat in nummer 4 (och därmed inte håller med fullständigt) var samtliga från Kommunal gymnasieskola 1. Det stämmer inte med mina förväntningar eftersom Kommunal gymnasieskola 1 utåt sett är aktiva i filmprojektet. Generellt är attityden bland Nyköpings svensklärare positiv till att en spelfilm kan vara informativ och användas som ett komplement i undervisningen.

Påstående 2: ”De flesta elever verkar uppskatta filmmediet.”

Hur väl stämmer påståendet	1	2	3	4
Totalt	0	2	5	23
Gymnasiet	0	1	4	9
Grundskolan	0	1	1	14

Tabell 9. Hur lärare ställer sig till att elever verkar uppskatta filmmediet

Majoriteten av de svensklärare som svarat på enkäten tror att eleverna uppskattar filmmediet. Det är dock sju stycken som inte är helt övertygade. Av dem är fem lärare på Kommunal gymnasieskola 1, en på Friståendeskola 1 och en på Kommunalgrundskola 2. Två av dem visar inte spelfilm i sin undervisning (Kommunal gymnasieskola 1, Friståendeskola 1), men fem av dem gör det trots att de inte är säkra på att eleverna uppskattar det. Det talar för att lärarna visar spelfilm för att de själva anser att det är viktigt och inte i belöningsssyfte. De allra flesta av mina informanter anser dock att elever verkar uppskatta filmmediet.

Påstående 3: ”Jag tycker att det är onödigt att visa spelfilm i skolan, eleverna kan se spelfilm på sin fritid”.

Hur väl stämmer påståendet	1	2	3	4
Totalt	20	8	2	0
Gymnasiet	9	5	0	0
Grundskolan	10	3	2	0

Tabell 10. Hur lärare ställer sig till att spelfilm är onödigt i skolan

Tabellen visar att min urvalsgrupp generellt anser att det är viktigt att eleverna får se spelfilm i skolan. De flesta, tjugo stycken, har angett att de absolut inte överensstämmer med mitt påstående. Tio stycken håller delvis med men ingen anser att mitt påstående stämmer totalt. En tredjedel är därmed något skeptiska över om spelfilm egentligen bör visas i skolan eftersom eleverna ändå ser på spelfilm hemma. Detta är ett resultat som skiljer sig från de övriga svaren jag fått. Majoriteten av mina informanter tycker ändå att det är viktigt att visa spelfilm i skolan trots att eleverna ser mycket film på sin fritid.

Påstående 4: ”Film som bygger på gamla myter och berättelser kan vara ett verktyg att föra vidare vårt kulturarv samt ge elever kunskap om litterära klassiker”.

Hur väl stämmer påståendet	1	2	3	4
Totalt	0	0	6	24
Gymnasiet	0	0	4	10
Grundskolan	0	0	2	14

Tabell 11. Hur lärare ställer sig till att spelfilm är ett bra verktyg i litteraturundervisningen

Lärarna i min urvalsgrupp säger generellt att spelfilm kan vara ett bra verktyg till att föra vidare vårt kulturarv samt ge elever kunskap om litterära klassiker. Sex stycken är inte helt övertygade om detta, dessa lärare är desamma som även var skeptiska på påstående två. Tre av dessa lärare har ändå angett att de använder spelfilm för att komplettera litteraturundervisningen tidigare i enkäten.

Påstående 5: ”Det är viktigt att få elever att se icke-amerikansk spelfilm.”

Hur väl stämmer påståendet	1	2	3	4
Totalt	0	4	12	14
Gymnasiet	0	1	7	6
Grundskolan	0	3	5	8

Tabell 12. Hur lärare ställer sig till att elever bör se icke-amerikansk spelfilm

Mitt sista påstående har relevans eftersom en anledning till att vara skeptisk till spelfilm i undervisningen kan vara att undervisningen då blir amerikaniserad. De flesta filmer görs i USA och följer den amerikanske dramaturgiska kurvan. Många spelfilmer kan kännas överdrivna med påtvingade kärleksintriger och actionscener. Dessa filmer stämmer inte helt överens med originalversionen och kan kanske därför ”skrämma bort” lärare. Hälften av de lärare jag frågat anser att det är viktigt att elever får se icke-amerikansk film. Detta kan vara

på grund av att de inte reflekterat över detta faktum, eller inte ser det som ett problem. Kanske anser de att detta faktum gör filmdiskussionen mer intressant.

För att summera Nyköpings svensklärares attityd till spelfilm undervisningen måste jag framhäva en generell positiv inställning. I mina fem påståenden har majoriteten av lärarna svarat att de anser spelfilm vara viktig och informativ. Jag drar slutsatsen att dessa lärare i stort sett jämställer spelfilmen med en skriven text vilket stämmer överens med skolverkets vision om ett vidgat textbegrepp. Problemet är att de inte visar särskilt mycket spelfilm i sin undervisning. Många har angett att tiden och regler kring filmvisning är det största hindret för att visa spelfilm på lektionstid.

5.7 Lärarnas egna reflektioner kring spelfilm i undervisningen

I slutet av min enkät har jag gett utrymme för egna reflektioner kring spelfilm i undervisningen. Här har några av de lärare som angett att de visar spelfilm skrivit kommentarer som jag nu kommer att återge.

”Alla sätt är bra för att föra ut kunskap, och varför inte spelfilm. Film har alltid fascinerat tittarna”.
(Kvinna, 59 år, Kommunal gymnasieskola 2)

”Kanon! Som analys, livsfrågor, etik, litteraturhistoria, källkritik etc.”
(Kvinna, 46 år, Kommunal gymnasieskola 1)

”Lagligheten i det jag håller på med? Det står rätt elaka texter i början av varje rulle, men jag spolat förbi dem... Jag var mer intresserad av det filmtekniska förr (filma själv och så) men mer av det litterära på senare år”
(Man, 57 år, Kommunal grundskola 2)

”Jag anser att film är ett bra komplement till läsandet. Även om filmer som bygger på klassiska böcker inte alltid är autentiska och ibland rena anakronismer, skapas ändå underlag för diskussion. Film lockar till lärande inte bara för svaga elever”.
(Man, 30 år, Fristående skola 2)

”Använder ofta klipp”
(Kvinna, 32 år, Kommunal gymnasieskola 1)

”Jag visar sällan en hel film, utan utvalda delar i samband med att vi läser texter”.
(Kvinna 33 år, Kommunal grundskola 2)

”Jag har mycket av detta i min utbildning och tycker att det är viktigt. Inte bara för att man skall göra eleverna till viljes. Tycker att det är fantastiskt (underligt) att filmmediet är en del av Lpo –94 i svenskundervisningen, men det är i princip olagligt att visa film”

(Kvinna, 35 år, Kommunal grundskola 1)

”Det är mycket svårt att få eleverna att förstå att det är en viktig del av undervisningen. När man sätter på en film tror många att de lika gärna kan ta rast. Och om de inte uppskattar filmen bryr de sig inte om att engagera sig överhuvudtaget (några i alla fall). Eleverna tror nog att filmtittandet är någon slags belöning. Kanske behöver man titta på film oftare för att de ska vänja sig vid att bearbeta upplevelser? Men det är ju så mycket annat man måste hinna. Visst vore det bra att kunna ge filmtittandet i läxa.

(Kvinna, 44 år, Kommunal grundskola 1)

”De får dem att inse/upptäcka att det finns andra typer av filmer, med budskap, än det de vanligtvis tittar på själva. (Kvinna, 39, Fristående skola 2)

”Om man vet varför, har ett syfte med det, är det bra!”

(Kvinna, 40 år, Kommunal gymnasieskola 1)

”Kan bidra med grund för allt ifrån berättarteknik/dramaturgi till stora existentiella frågor samt etiska perspektiv” (Kvinna, 39 år, Kommunal gymnasieskola 2)

6. Resultat

Efter att ha studerat alla mina enkätsvar måste jag konstatera att min hypotes inte stämmer överens med mitt källmaterial. Det visade sig att de flesta svensklärare faktiskt visar spelfilm och anser att det är ett bra komplement till övrig litteraturundervisning. Spelfilmen verkar dock inte ta så stor plats i undervisningen vilket kan bero på att de ofta är långa och inte hinns med. Genomsnittet av de lärare jag frågat visar spelfilm några gånger per år. Det tolkar jag som 1-2 gånger per år, hade de visat mer spelfilm hade de antagligen svarat ”några gånger per termin” som var nästa svarsalternativ. Fem av trettio, det vill säga 16.7 % visar aldrig spelfilm vilket visar att det inte finns en gemensam ram över hur film ska visas. De som anser att spelfilm är ett bra verktyg använder sig av det och tvärtom. Lärare har en stor frihet att planera sin egen undervisning. Det vidgade textbegreppet kan uppfyllas genom att arbeta med andra medium än spelfilm, men jag själv anser att det inte blir en holistisk bild av medier om lärare undviker spelfilmen som är en stor del av elevers vardag. Tio utav de lärare jag frågat, det vill säga 33 %, är inte helt övertygade om att spelfilm behövs i skolan eftersom de ser spelfilm på sin fritid. Med denna inställning är det svårt att uppfylla skolverkets kriterium som jag även nämner i min inledning:

”Eleverna skall kunna orientera sig i en komplex verklighet, med ett stort informationsflöde och en snabb förändringstakt”
(Lpo –94:7)

För att elever ska lära sig att orientera sig i den verklighet som skolverket definierar som komplex, måste vi ta in elevers vardag och fritid i klassrummet.

Min föreställning om att äldre traditioner gör att vi värdesätter kunskap på papper i jämförelse med kunskap från exempelvis spelfilm visade sig inte gå att bevisa med min undersökning. De olika åldersgrupper som jag delat upp skiljde sig inte mycket åt. Med en liten marginal visade det sig att unga lärare visar mindre spelfilm än äldre lärare, vilket tvärtom helt säger emot mitt påstående. Detta tror jag i efterhand kan bero på att yngre lärare är mer osäkra i sin lärarroll och håller sig nog till sin planering. Äldre lärare har erfarenheten och modet att experimentera och prova på nya lärosätt.

De mest trovärdiga slutsatser jag kan dra är jämförelser mellan gymnasium och grundskola, samt mellan olika åldersgrupper. De jämförelser jag tänkt dra mellan manliga och kvinnliga lärare samt kommunala och fristående skolor blir svåra då mitt källmaterial inte täcker dessa kategorier jämlikt.

En slutsats jag kan dra efter mina enkätsvar är att gymnasielärare visar mer spelfilm än grundskollärare. Detta trots att grundskolans kursplan för ämnet svenska trycker mer på filmvisning än gymnasieskolans kursplan. Det visade sig även, att enligt lärares antaganden, elever på högstadiet uppskattar spelfilm mer än gymnasieelever. I övrigt är de överens om varför de visar spelfilm och hur de arbetar med spelfilmen efteråt. Att komplettera litteraturundervisningen och att skapa diskussionsunderlag är de främsta orsakerna till att visa spelfilm. Det är i regel läraren som bestämmer vilken spelfilm som ska visas och filmen följs upp med främst förberedda frågor, skriftliga analyser och fria diskussioner. Grundskollärare verkar dock följa upp filmen mer omfattande, kanske för att de visar film mer sällan.

Vad gäller attityden till spelfilm verkar de flesta lärare i min urvalsgrupp vara positivt inställda. Majoriteten anser att spelfilm kan vara informativ och användas som ett komplement i undervisningen. De flesta anser också att film som bygger på gamla myter och berättelser kan vara ett verktyg till att föra vidare vårt kulturarv samt ge elever kunskap om

litterära klassiker. Detta är egentligen det mest väsentliga resultatet men när lärare börjar tvivla på om spelfilm egentligen bör visas i skolan eftersom de ändå ser på film hemma, blir resultatet komplext och svårtydligt. Tio av trettio lärare är nämligen inte helt övertygade om detta. Ändå visar tjugofem av trettio lärare spelfilm.

Huruvida Nyköpings svensklärare uppfyller skolverkets mål om ett vidgat textbegrepp är inte lätt att svara på. Dels är frågan bred och innefattar faktiskt inte endast spelfilm. Lärare skulle rent hypotetiskt kunna ha ett brinnande intresse för kortfilm, tidningar, konst eller teater och därmed uppfylla en undervisning med ett vidgat textbegrepp utan spelfilmens närvaro. Enligt mitt källmaterial skulle resultatet bli att lärare har en god kunskap om det vidgade textbegreppet. Endast tre lärare av trettio har aldrig visat spelfilm och heller inte reflekterat över varför. Ingen lärare visar spelfilm utan att följa upp filmen med någon form av efterarbete.

Något som jag reflekterat över då jag studerat mitt källmaterial är att lärarna på Kommunal gymnasieskola 1 ofta är lite mer skeptiska till mina påståenden än andra lärare. Mitt första antagande var ju att dessa lärare skulle ha lite mer förförståelse till spelfilm än andra lärare eftersom de är engagerade i skolbioprojekt. Enligt de reflektioner jag fått i slutet på enkäten är det en lärare från Kommunal gymnasieskola 1 som skriver att hon ofta visar klipp. En lärare från Kommunal grundskola 2 gav en liknande reflektion Det innebär att de inte visar hela spelfilmer men ändå använder spelfilmen som ett verktyg. På detta sätt behöver de inte bryta mot upphovsrättslagen och heller inte känna att de har ont om tid för spelfilm i undervisningen. Kanske är det många lärare som arbetar på detta sätt men att detta inte framkommer i enkäterna.

7. Avslutande diskussion

Det roliga med att ha genomfört denna undersökning är den respons jag fått från de lärare som fyllt i enkäterna. De flesta har varit mycket positiva och gett uppmuntrande ord och kommentarer. Några har sagt att det varit roligt att fylla i enkäten, några har sagt att de börjat tänka mer på film i skolan efter att ha fyllt i enkäten och några har varit irriterade över regler kring att visa spelfilm i skolan. Jag har upplevt en frustration över att lärare lever med dåligt samvete över att visa film olagligt. Någon sa ”Det står ju i Lpo att vi sak visa film men det är ju olagligt!”.

Nina Forsberg och Eva Olsson som skrivit c-uppsatsen "Film är också text -förekomsten av spelfilm i svenskundervisningen i gymnasieskolan" (2006) föreslår något intressant som fortsatt forskning. Nämligen hur går det att följa med i populärkulturens takt utan att bryta mot upphovsrättslagen? För att lärare ska kunna följa Lpo -94 samt skolverkets kursplaner måste det blir lättare för lärare att visa film i klassrummen.

Två lärare skriver som avslutande reflektion i sina enkäter om detta irritationsmoment:

"Lagligheten i det jag håller på med? Det står rätt elaka texter i början av varje rulle, men jag spolar förbi dem... Jag var mer intresserad av det filmtekniska förr (filma själv och så) men mer av det litterära på senare år"
(Man, 57 år, Kommunal grundskola 2)

"Jag har mycket av detta i min utbildning och tycker att det är viktigt. Inte bara för att man skall göra eleverna till viljes. Tycker att det är fantastiskt (underligt) att filmmediet är en del av Lpo -94 i svenskundervisningen, men det är i princip olagligt att visa film"
(Kvinna, 35 år, Kommunal grundskola 1)

Att visa film i skolan är inget nytt fenomen utan har gjorts sedan 60-talet. Men att se filmen som en text och jämföra den med annan text är nytt från och med skolreformen 1994. För att poängtera att det vidgade textbegreppet är modernt och omdebatterat har jag valt att här även nämna en bloggare som diskuterar begreppet. Fredrik Svensson är tidigare rektor på Broängens skola i Tumba men arbetar idag för rektorsakademin. På sin blogg (<http://jeppesenblog.blogspot.com/2006/10/vidgade-textbegreppet.html>) har han skrivit om vikten att hjälpa elever avkoda både text och bild. Han uppmanar att arbeta aktivt med det vidgade textbegreppet ute på skolorna.

Jag anser att man måste anamma förhållningssättet att se all media som text för att nå media literacy. Att ha en mediekompetens innebär att kunna "läsa" medier. Har du inte media literacy är du då "medieanalfabet". Det skulle vara otroligt svårt att leva i dagens samhälle utan en mediekompetens, och enligt läroplanen är alla lärare skyldiga att ge våra elever nyckeln till en sådan kompetens (Lpo -94:7). Det är en krävande uppgift för lärare att hänga med i samhällets utveckling och medias inflytande som blir större. Med diffusa ramar från skolverket är det en tolkningsfråga upp till varje enskild lärare vad media literacy egentligen betyder. Vilken media måste vi klara av att förstå för att leva i dagens samhälle och vad klarar vi oss utan? Vad krävs idag och vad krävs imorgon?

Sveriges Distributörer av Institutionell Film (www.sfi.se) menar att många lärare idag är rädda för att undervisa om sådant de inte känner full kontroll över.

”De lärare som tar sig an uppgiften att se och arbeta med film i undervisningen ställs inför en utmaning. Eleverna har ofta sett mer film och kan mer om filmens uttrycksmedel än sina lärare. Som pedagog gäller det att på ett öppet sätt samspela med elevernas filmintresse och medieerfarenheter. "Det handlar inte om att stå i katedern och undervisa i filmkunskap, utan om att tillsammans med eleverna engagera sig i filmupplevelsen och kritiskt förhålla sig till den världsbild som presenteras”
(<http://www.sfi.se/sfi/smpage.fwx?page=24089>)

För att känna sig bekväm i den lärarroll som krävs i dagens mediasamhälle bör skolverket vara tydligare i sina dokument. Under mitt arbetes gång har det varit svårt att finna konkreta ramar i läroplaner och kursplaner om hur ett vidgat textbegrepp ska praktiseras i verkligheten. I svensklärareuppdraget är det relevant att reflektera över mediernas framfart och hur vi kan dra nytta av medier och elevers förkunskaper i undervisningen. Idag är detta en förutsättning för att våra elever ska bli väl fungerande samhällsmedborgare, med media literacy.

8. Källförteckning

Booker Christopher, *The seven basic plots*, Christopher Booker, 2004

Bourdieu, Pierre, *Kultursociologiska texter*, Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposium AB, 1993:

Engström, Christer (red.) *Nationalencyklopedin*, sjuttonde bandet, Höganäs: Bra Böcker, 1995

von Feilitzen, Cecilia och Bucht, Catharina, *Outlooks on Children and Media*, UNESCO, Nordicom, Göteborgs Universitet, 2001

von Feilitzen, Cecilia och Carlsson, Ulla, *Children and Media*, UNESCO, Nordicom, Göteborgs Universitet, 1998

von Feilitzen, Cecilia & Forsman, Mikael & Keith, Roe, *Våld från alla håll – forskningsperspektiv på våld i rörliga bilder*, Brutus Östlings Bokförlag SYMPOSITION, 1993

Fogelberg, Karin, *Media Literacy –En diskussion om mediepedagogik*, Göteborgs Universitet, Institutionen för Journalistik och Masskommunikation, Arbetsrapport nr.25, 2005

Gripsrud & Jostein, *Mediekultur, mediesamhälle*, Bokförlaget Diadalos AB, 2002

von Heland, Madeleine, *Gudar, makt och massmedia –en odysseé med Pinocchio till Superman*, Akademilitteratur, 1979

Holmberg, Olle, *Videovåld och undervisning*, Brutus Östlings Bokförlag Symposium AB, 1990

Nettervik, Ingrid, *Litteraturmöten*, Natur och Kultur, 1999

Olsson, Kerstin & Boreson, Cecilia, *Medieresor –om medier för pedagoger*, Sveriges Utbildningsradio, 2004

Patel, Runa & Davidsson, Bo, *Forskningsmetodikens grunder*, 1994

Persson, Magnus, *Populärkulturen i skolan*, Studentlitteratur, Lund, 2000

Trost, Jan, *Enkätboken*, Studentlitteratur, Lund, 1994

Zander, Ulf, *Clio på bio –om amerikansk film, historia och identitet*, Historisk media, 2006

C-uppsatser:

Persson, Mathias, *Fula kläder, men Brad Pitt är rätt snygg -en studie i audiovisuellt läsande i skolan*, 2007

Klarnäs, Åsa, Steijner, Christina, *Fyra lärare i dialog -spelfilmens och musikens roll i svenskundervisningen i gymnasieskolan*, 2006

Forsberg, Nina, Olsson, Eva, *Film är också text -förekomsten av spelfilm i svenskundervisningen i gymnasieskolan*, 2006

Uppslagsverk:

The New Encyklopaedia Britannica, Micropaedia Ready Reference, Encyklopaedia Britannica.inc, 2002

Engels-svenska Svensk-engelska Ordboken, Nordstedts Förlag AB, 1994

Internetadresser:

Fredrikbloggen, <http://jeppesenblog.blogspot.com/2006/10/vidgade-textbegreppet.html>

Nyköping kommun, www.nykoping.se

SDF - Sveriges Distributörer av Institutionell Film, www.sfi.se

Skolverket, Kursplaner, www.skolverket.se

Skolverket, *Ett vidgat textbegrepp*, www.skolverket.se/sb/d/561/a/1917

9. Bilaga - Enkät

Hej!

Jag heter Karin Andersson och läser lärarprogrammet på Södertörns högskola. Just nu skriver jag c-uppsats om spelfilm i svenskundervisningen.

Jag är jättetacksam för att du tar dig tid att svara på min enkät som handlar om hur du som enskild lärare väljer att jobba med film i din undervisning. Jag ber dig därmed att bortse från den film som visas för hela skolan vid till exempel temadagar och återkommande skolbio. Med spelfilm menar jag inte filmade dramer, dokumentärfilm eller faktafilm.

Om du är intresserad av resultatet av min uppsats, eller har frågor, kontakta mig:

karin_sofie@hotmail.com

Tack på förhand!

MVH / Karin

1. Man Kvinna Ålder: _____

2. Gymnasiet Högstadiet Skola: _____

3. Hur många år har du arbetat som svensklärare? _____

4. Har du någon gång visat en hel spelfilm (VHS eller DVD) i din svenskundervisning?

Ja, besvara fråga 5-9 och hoppa över fråga 10, men fortsätt därefter

Nej, hoppa till fråga 10 och fortsätt därefter

5. Hur ofta uppskattar du att du visar en hel spelfilm för dina elever?

Sällan, ca 1 gång per läsår/ kurs

Några gånger per år

Några gånger per termin

Ofta, flera gånger varje termin

6. Finns det någon eller några särskilda filmer som återkommer i din undervisning?

I sådana fall vilken/vilka?

7. Vilken är den främsta anledningen till att du visar spelfilm i undervisningen?

För att eleverna önskar det

För att komplettera litteraturundervisningen

För att ha diskussionsunderlag

För att belöna eleverna när de varit duktiga/jobbat hårt

Annat _____

8. Vem väljer filmen som visas?

- Läraren
- Eleven
- Vi väljer tillsammans

9. Hur följs filmen upp efteråt?

- Inte alls eller inte särskilt omfattande
- Med fri diskussion
- Med förberedda frågor
- Med värderingsövningar
- Eleverna skriver skriftliga reflektioner

Annat _____

10. Finns det någon särskild anledning till att du inte använder spelfilm i din svenskundervisning?

- Ja, vilken? _____
- Nej
- Jag har inte reflekterat över detta

11. Hur väl stämmer dessa påståenden in på dig?

Ringa in den siffra som stämmer in bäst.

Ett stämmer inte alls och fyra stämmer mycket bra.

En spelfilm kan vara informativ och användas som ett komplement i undervisningen.

1 2 3 4

De flesta elever verkar uppskatta filmmediet.

1 2 3 4

Jag tycker att det är onödigt att visa spelfilm i skolan, de kan se film på sin fritid.

1 2 3 4

Film som bygger på gamla myter och berättelser kan vara ett verktyg att föra vidare vårt kulturarv samt ge elever kunskap om litterära klassiker.

1 2 3 4

Det är viktigt att få elever att se icke-amerikansk spelfilm.

1 2 3 4

Egna reflektioner kring spelfilm i undervisningen

Tack igen!

/ Karin Andersson
Lärarytbildningen
Södertörns högskola